Arnout Leers jr. (1731-1785) door Dominico Dupra (1689-1770) Collectie Historisch Museum Rotterdam, inv. Nr. 10644.

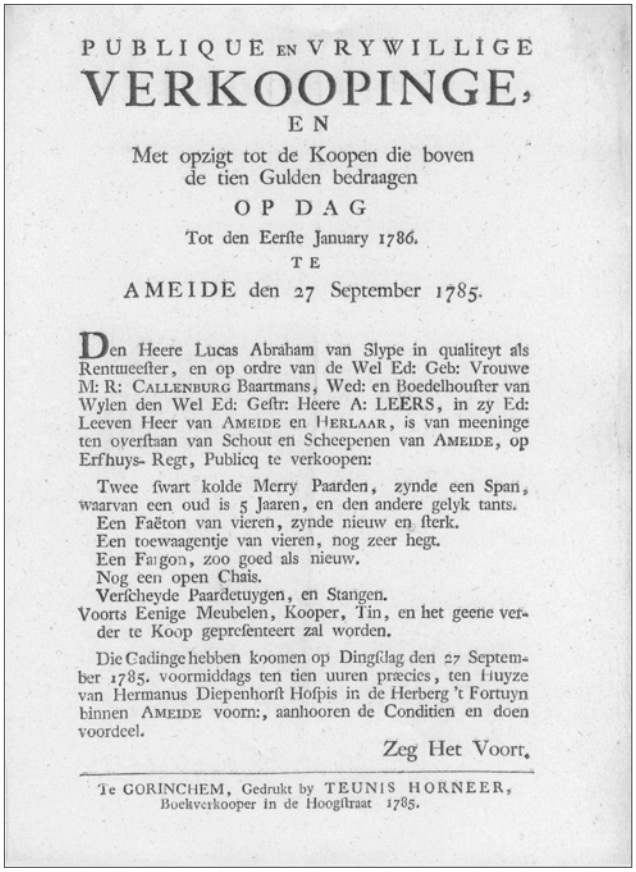

PUBLIQUE EN VRYWILLIGE
VERKOOPINGE,
EN
Met opzigt tot de Koopen die boven de tien Gulden bedraagen
OP DAG
Tot den Eerste January 1786.
TE
AMEIDE den 27 September 1785.

Den Heere Lucas Abraham van Slype in qualiteyt als Rentmeester, en op ordre van de Wel Ed: Geb: Vrouwe M: R: CALLENBURG Baartmans, Wed: en Boedelhouster van Wylen den Wel Ed: Gestr: Heere A: LEERS, in zy Ed: Leeven Heer van AMEIDE en HERLAAR, is van meeninge ten overstaan van Schout en Scheepenen van AMEIDE, op Erfhuys- Regt, Publicq te verkoopen:

Twee swart kolde Merry Paarden, zynde een Span, waarvan een oud is 5 Jaaren, en den andere gelyk tants.
Een Faëton van vieren, zynde nieuw en sterk.
Een toewaagentje van vieren, nog zeer hegt.
Een Fargon, zoo goed als nieuw.
Nog een open Chais.
Verscheyde Paardetuygen, en Stangen.
Voorts Eenige Meubelen, Kooper, Tin, en het geene verder te Koop gepresenteert zal worden.

Die Cadinge hebben koomen op Dingsdag den 27 September 1785. voormiddags ten tien uuren præcies, ten Huyze van Hermanus Diepenhorst Hofpis in de Herberg 't Fortuyn binnen AMEIDE voorn:, aanhooren de Conditien en doen voordeel.

Zeg Het Voort.

Te GORINCHEM, Gedrukt by TEUNIS HORNEER, Boekverkooper in de Hoogstraat 1785.

teerd door Dominico Dupra[30], portretschilder in Turijn. Het portret[31] is geschilderd op doek en is aan de achterzijde gesigneerd en gedateerd: Dcus Dupra pint Turino 1755.
Het stelt Arnout Leers jr. voor, op ongeveer 24-jarige leeftijd. Het is een afbeelding 'ter halven lijve.' Hij draagt een gepoederde staartpruik en zijn blauw fluwelen jas heeft brede omslagen van goudbrokaat aan de mouwen, waaruit een paar kanten manchetten komen. Ook draagt hij een vest van goudbrokaat. De betekenis van het geopende doosje in zijn rechterhand is mij onbekend. Waarom Arnout Leers jr. zich in Turijn heeft laten portretteren, is vooralsnog niet geheel duidelijk. Het lijkt waarschijnlijk dat de jonge Leers, zoals in die dagen gebruikelijk was, ter voltooiing van zijn opvoeding een buitenlandse reis (Grand Tour) heeft ondernomen en dat het portret op die reis gemaakt is.
Hij trouwde op 24 juli 1759 te Ameide met Maria Rebecca Callenburg Baartmans, 23 jaar oud. Aanvankelijk woonden zij in den Oppert in Rotterdam, maar later verhuisden zij naar de Wijnstraat in die stad. Uit dit huwelijk werden acht kinderen geboren, van wie er vijf kort na de geboorte overleden zijn. Al kort na het overlijden van Arnout Leers jr. op 13 maart 1785, werd op 27 september van dat zelfde jaar in de herberg 't Fortuyn in Ameide een gedeelte van de inboedel van slot Herlaer geveild. Het slot werd aan Jan Wijnand Ram (1755-1789), Kanunnik van St. Marie, Schepen te Rotterdam, Schout van Beukelsdijk, Oost- en West-Blommersdijk genaamd Cool, verkocht in 1786.

30 Dominico Dupra, portretschilder te Turijn. Hij werd in 1689 geboren en overleed in 1770. In 1750 werd hij tezamen met zijn broer Guiseppe hofschilder van Karel Emanuel III van Savoye.

31 Het portret van Arnout Leers Junior werd op 27 mei 1943 door de familie Leers ter veiling gebracht en door het Historisch Museum van de stad Rotterdam gekocht.

Zijn dochter Jacoba Jacomina

Van zijn dochter Jacoba Jacomina is zo goed als niets bekend. We weten dat Arnout Leers en zijn vrouw Christina Uijlenbergh in december 1749 testamentair bepaald hadden dat Jacoba het huis 'De Vergulde Ketel' in den Oppert, alsmede twee andere huizen in Rotterdam zou erven. Volgens de schaarse gegevens over haar leven is zij in 1750 gestorven. Frans de Haes[47] schreef bij deze gelegenheid een gedicht met de titel: '*Op het schielyk afsterven myner nichte jongkvrouwe Jakoba Leers*'.

Arnout van den Bergh en Margaretha van Eijk

De vader van Arnout van den Bergh, Isaack van den Bergh, werd gedoopt in Delft op 19 mei 1641. Hij was een koopman in wol.
In de jaren 1673-1678, 1689-1697 was hij luitenant van de schutterij in Rotterdam.
Ook was hij aldaar regent van het weeshuis in de jaren 1679, 1690 en 1693.

Isaack van den Bergh[32] trouwde op 21 september 1666 met de twintigjarige Helena Leers (1646-1711), uit dit huwelijk werden de volgende kinderen geboren:
1.) Anna (1667-1745)
2.) Arnout (1669-1734)
3.) Johanna (1674-?)
4.) Helena (1676-?)
5.) Klara (1677-?)

Arnout van den Bergh trouwde op zesentwintigjarige leeftijd op 27 februari 1695 met de twintigjarige Margaretha van Eijk (1674-1734). Het echtpaar kreeg geen kinderen.
E. A. Engelbrecht[33] geeft in zijn boek de volgende functies voor Arnout van den Bergh: Vroedschap van Rotterdam van 1711 tot 1733,
Luitenant der Schutterij van 1698 tot 1706,
Kapitein der Schutterij van 1707 tot 1719
Kolonel der Schutterij van 1720 tot 1730,
Vredemaker[34] in 1704,
Schepen van de stad Rotterdam in 1707,
Weesmeester 1711-1712, 1715-1717, 1725 en 1729,
Gedeputeerde der dagvaart 1712,
Commissaris der Wisselbank 1713- 1714,
Boonheer[35] 1715-1716, 1719, 1726, 1728-1730, 1732,
Commissaris van de wijken 1716-1717,Commissaris van de Leenbank 1718-1724, 1731-1733.

Arnout van den Bergh was koopman. Op 1 juli 1713 kocht hij een buiten aan de Rotte op 't Amsterdamsche Veer, buiten het Hofpoortje in Rotterdam en op 1 april 1722 kocht hij het huis 't Claverblat' in de Oppert WZ, eveneens in Rotterdam. Beide huizen vermaakte hij aan Arnout Leers. Op 17 maart 1729 kochten Arnout van den Bergh en Margaretha van Eijk op een openbare veiling in 's-Gravenhage voor veertig duizend en honderd ponden[36] (te XL groten 't pond) Ameide, Herlaer en Tienhoven. Ze kochten niet de ambachtsheerlijkheid Ameide en Herlaer en de ambachtsheerlijkheid Tienhoven, maar het recht van de Staten van Holland en West-Friesland om met deze goederen beleend te worden[37].

Wapen van Arnout van den Bergh. Raad en vroedschap der Stadt Rotterdam. Heer van Ameijden, Tienhoven en Herlaer.

Wapen van Margaretha van Eijk Vrouwe van Ameijden, Tienhoven en Herlaer.

Op 28 juli 1730 maakten Arnout van den Bergh en Margaretha van Eijk een zogenaamd besloten testament. Arnout van den Bergh overleed op 4 augustus 1733 en op 6 september 1733 liet Margaretha van Eijk in het bijzijn van de enig overgebleven zuster van Arnout van den Bergh, Anna van den Bergh, het testament door Notaris Jacob Bordels openen[38]. In het testament was bepaald dat het echtpaar van den Bergh – van Eijk de ambachtsheerlijkheid Ameide en Herlaer aan Arnout Leers en de ambachtsheerlijkheid Tienhoven aan Johanna Leers vermaakten, maar dat Anna van den Bergh haar leven lang het vruchtgebruik van beide ambachtsheerlijkheden zou krijgen. Dit ging in op 7 september 1734 toen Margaretha van Eijk stierf. Anna van den Bergh overleed op 2 juni 1745. In dit testament wordt niet gesproken over wie wat krijgt uit de inboedel, noch over de aanwezigheid van schilderijen op Herlaer of in een van

32 Op 5 mei 1667 koopt Isaack van den Bergh drie huizen aan de Oppert WZ in Rotterdam, waaronder het huis 'de Gouden Hamer'. Dit huis vermaakte hij aan Arnout Leers (1616-1673) de grootvader van Arnout Leers (1698-1766). Op 18 mei 1678 kocht Isaack van den Bergh 'de Witte Dubbelen Arent' aan de Rotte N.Z.

33 E. A. Engelbrecht, *Bronnen voor de Geschiedenis van Rotterdam, Deel V, De Vroedschap van Rotterdam 1572-1795,* Rotterdam, 1973, pp. 295-296.

34 Vredemaker, *vreed-, -maecker, -maicker, -meker,* znw.m. 1) Hij die de vrede oplegt aan twistende partijen; in het algemeen vredestichter. 2) op verschillende westfri. dorpen benaming van een ambt, hetz. als *ambachtsbewaerre.* Bron: J. Verdam, *Middelnederlandsch Handwoordenboek,* 's-Gravenhage, 1994.

35 Een Boonheer was een lid van de Vroedschap, die een voordracht mocht doen (liefst van meerdere personen) voor bepaalde ambten.

36 De ponden waren Carolus guldens.

37 Dit wordt ook wel een onversterfelijk erfleen genoemd.

38 Dit testament staat volledig vermeld in de acte die Notaris Jacob Bordels opmaakte op 6 september 1733. Dit is Bijlage II uit het boek van F.A. Holleman, *Het octrooi tot testeeren naar Hollandsch Leenrecht,* Zutphen, 1945, pp.145- 151. (Opm. testeeren is goederen testamentair vermaken.)

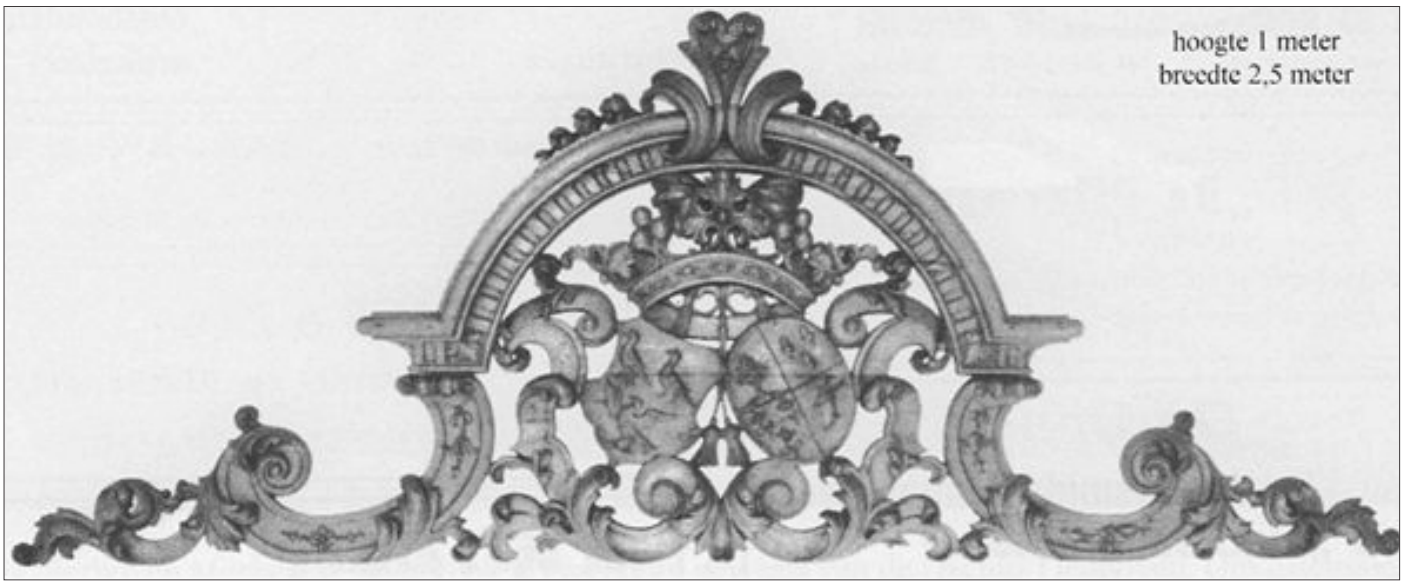

Eikenhouten wandversiering in het stadhuis van Ameide, met de wapens van Margaretha van Eijk , rechts en Arnout van den Bergh, links. Gemaakt tussen 1730 en 1734. Deze eikenhouten wandversiering was oorspronkelijk op de Herenbank in de Hervormde Kerk in Ameide aangebracht. Op een gegeven moment is deze wandversiering naar het stadhuis overgebracht. In 1953 brandde de Hervormde Kerk in Ameide geheel af. Daardoor is deze wandversiering het enige wat is overgebleven van het toenmalige rijke kerkinterieur.

de andere huizen van het echtpaar van den Bergh-van Eijk.

Herlaer

Op het moment dat Arnout van den Bergh en Margaretha van Eijk op 17 maart 1729 de ambachtsheerlijkheid Ameide, Herlaer en Tienhoven kochten, was Herlaer een ruïne. Van der Schelling schrijft over het nieuwe huis en slot Herlaer het volgende in zijn manuscript:' De heer A. van den Berg, door reeds gemelde koop eigendom verkreegen hebbende aan de Heerelijkheden AMEIDE, HERLAAR en TIENHOVEN, heeft op den grond van het oude HUIS VAN AMEIDE en SLOT HERLAAR goedgevonden een schoon nieuw gebouw te doen stellen. Gelijk het zelve in den jare 1730 voltooid is en 1729 begonnen. De plattegrond (op de volgende pagina) van het geweeze kasteel en van dit nieuwe gebouw met een stal achter het zelfde is te zien in een groote aftekening hangende in het nieuwe gebouw waarna de voors. schets door mij gemaakt is, als wij gezegd hebben. Dog deeze grond voor zoveel dezelve met het nieuw gebouw beslagen en met de eerste gragt omt is, is althans zoo hoog dat men berigt dat dezelve in geval van dijbreuken in de Alblasserwaard vrij zoude zijn van ondervloeyinge. Het huis is breed ruim vierenvijftig voet[39]. Het heeft boven een ruim en fraay gezigt over den dijk op de Lek wederzijds en over de landerijen aan de andere zijde der riviere in diervoege men niet alleen de dorpen Loopik, Jaarsveld en andere maar den Domtoorn te Utrecht zittende met het oog gewaar worden, niettegenstaande de stad Utrecht vier uuren gaans van daar gerekend word en dat boven op de eerste verdieping gelijk ik gewaar geworden ben zittende thee te drinken in de bovenkamer ter regter zijde der gang.

39 54 voet is 18,4 meter.

1. De grond van het nieuwe gebouw
2. De stal, afgebroken in 1746
3. Een ronde toorn gelijkgemaakt met den grond en uitsteekende in de gragt
4. De eerste gragt
5. De tweede gracht
6. Land tussen de twee gragten zijnde voor het huis bloemstukken, verder beslagen met vrugtboomen
7. Valbrug
8. Steene brug
9. Stal 1746
10. Kolfbaan

Inrijhek van 'Het Huys Herlaar' aan de Lekdijk te Tienhoven met gemetselde hekpijlers van de buitenplaats.

Van den dijk loopt een OSSEREL[40] zeer zacht en weinig afgaande wederzijds met boomen beplant en eene ruime laan vertoonende tot aan een zeer schoon ijzer hek voorzien van twee zwaare steene kolommen aan beide de einden en twee in 't midden op welkeleste elk een leeuw vertoond word houdende met de voorste pooten een wapenschild.

40 Noch van Dale – GROOT WOORDENBOEK DER NEDERLANDSE TAAL, noch Verdam – MIDDELNEDERLANDSCH HANDWOORDENBOEK kent het woord OSSEREL!

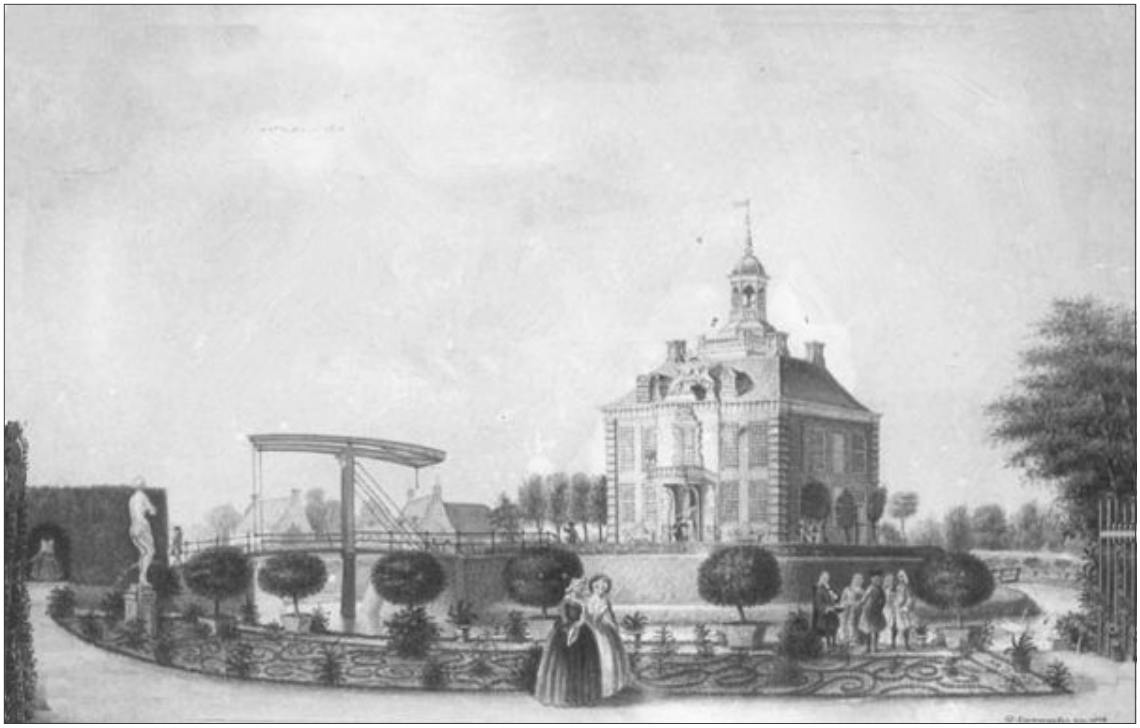

Kopie van W. Cannegieter gemaakt in 1876 naar een tekening van het Huis Herlaar bij Ameide door Jan de Beijer (1703-1785).

Dit hek staat op het midden van een steene boog of verwulfsel om overtogt te verleenen aan de tweede gragt, die rondom het oude slot Herlaar geloopen heeft, die om dit voors, nieuwe gebouw nog loopt en hetzelve afsnijd van het omleggende land. Eenige treden van dit hek af (zoo verre zekere strook lands tussen de voors. tweede en voors. eerste gragt van het slot rondom den grond waarop het voors. nieuwe gebouw staat, zig uitstrekt, welke strook lands voor aan beide zijden van dat nieuwe gebouw, althans met parterren, bloemfestoenen en standbeelden vercierd is), genaakt men eene lange ophaalbrugge den overtogt verleendende over de eerste gragt van het Slot, welke beide gragten rondom het slot of voors. nieuw gebouw loopen, en zeer goede vis en het vermaak des visserije met segen, sleepnet, schakels, enz. verschaffen. Deze gragten hebben onderaardse gemeenschap met het water van de Lek, en het water der gragten rijst en daalt tegelijk met het water der Lek op enen schier onbegrijpelijke wijze waardoor hetzelve telkens verversing erlangt, de vis daar in onderhouden niet grondig maar blank en uitmuntend goed is en blijft. Van het oude slot Herlaar en deszelfs vroege ruinen is althans niets overgebleven dan in het onderste gedeelte van eenen ronden toorn. De tegenwoordige Heer van Ameide en Herlaar heeft deezen toorn, die zig uit het water van de voors. eerste gragt tot aan de oppervlakte van den hoogen grond van het Slot of tegenwoordig nieuw gebouw verheft, met dien voors. grond laaten gelijk maken, met lood bekleeden en in het ronde met een ijzer hekje voorzien om bij goed zomerweder zig aldaar met gezelschap in de open lugt, met ruim en aangenaam gezigt te vermaaken. Ook heeft de tegenwoordige Heer van Ameide en Herlaar het Stal, hetwelk zijn voorzaat agter het voors. nieuw gebouw, of Huis Herlaar gestigt had, in den jaare 1746 doen afbreeken. En ter regter zijde van hetzelve huis, dog een groote tussenvlakte daar van af, een geheel nieuw en grooter stal en koetshuis doen bouwen voor twaalf paarden met uitgehouwen paardenkribben van blauwe arduinsteen. Ten zelven einde is de OSSEREL aan die zijde van den dijk naar het stal loopende verbreed en met een nieuw hek, vertoonende de wapenen van den tegenwoordige Heer en Vrouwe van Ameide en Herlaer voorzien.'

Zoals Van der Schelling schreef, startte men met de bouw van het bovenstaande Herlaer in 1729 en was men in 1730 klaar. Gezien het formaat van het huis (woonoppervlak zo'n 800 vierkante meter over vier bouwlagen) voorwaar geen geringe prestatie.

Hoe zag het oude slot Herlaer eruit?

De bovenstaande tekening van het Slot Herlaer van Abraham de Haen (1707-1748) uit 1734 werd door het veilinghuis Christie' s in Amsterdam op 11 december 1979 geveild. De vermelding van het jaar 1734 is aanvechtbaar, daar volgens Van der Schelling de bouw van het 'nieuwe' Herlaer al in 1730 was afgerond.

Over een hond overleden en een enkel beroep uit het verleden

Paul Will

Bij het opschonen van mijn opbergdozen volgeladen met ouwe krantenknipsels, idem vol gekliederde kladjes kwam ik laatst tegen een kopietje van bijgaand briefje gericht aan de gemeente over die hond. De tekst luidde:

> *Een vrindelijk verzoekt om verschoont te zijn ter betalling van hondegeld daar mijn hond in het begin januarij overleden is te fijnoord bij Rotterdam:*
>
> *Gijs van der Ham*
>
> *Ik geloof wel dat Roodnat wel bij mijn aan de deur geweest hebt maar mij of mijn vrouw niet gesprokke te hebben*

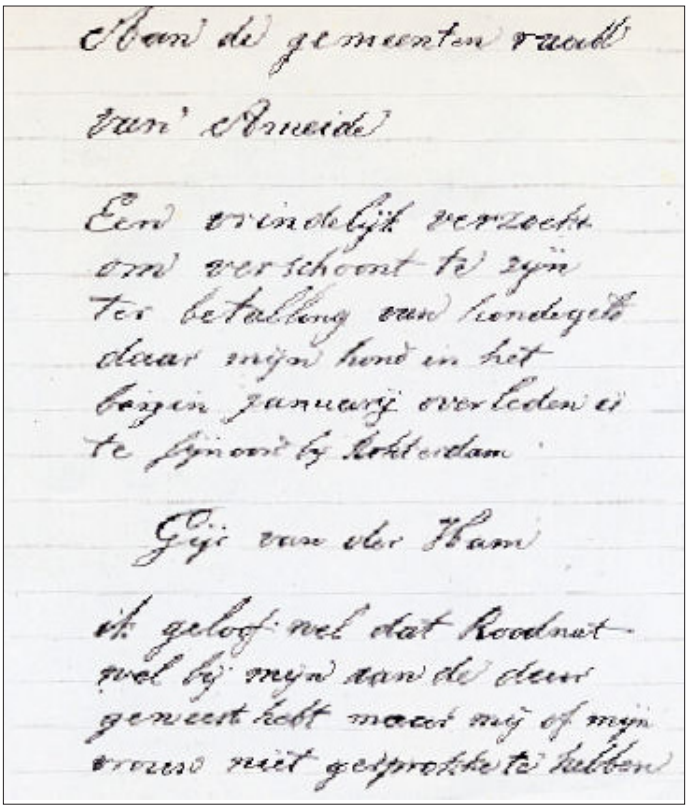
Aan de gemeenten raad
van Ameide

Een vrindelijk verzoekt
om verschoont te zijn
ter betalling van hondegeld
daar mijn hond in het
begin januarij overleden is
te fijnoord bij Rotterdam

Gijs van der Ham

ik geloof wel dat Roodnat
wel bij mijn aan de deur
geweest hebt maar mij of mijn
vrouw niet gesprokke te hebben

Van zowel de briefschrijver als genoemde Roodnat heb ik wat teruggevonden in het Diepenhorstenboek 'Op zoek naar het Fortuin'. Bij getuigen stonden leeftijden, beiden moeten circa 1853 geboren zijn, het beroep van Gijs is arbeider en van A. Roodnat wordt vermeld dat hij veldwachter was.

Dat laatste beroep, alias diender, is intussen achterhaald, in vroeger eeuwen was dat zoiets als koddebeier, waarbij die term genoemd is naar zijn bewapening: hij beierde, zwaaide de kodde, de knots. Zo kennen plaatsgenoten op leeftijd vast nog wel Hannes van Bruggen, wonende einde Tiendweg, die dit beroep uitoefende om eventueel stropers te betrappen.

Onze arts, ook een A Roodnat, zou in het vroege verleden waarschijnlijk nog aangeduid zijn als chirurgijn. En dit beroep is pas in aanzien gestegen toen de chirurgijn de laatste letters van zijn naam amputeerde. De term chirurgie stamt uit het Grieks en betekende doodeenvoudig handenarbeid, de chirurgijn ging inderdaad met zijn handen te werk, al hadden de hersenen bij die arbeid hopelijk de leiding.

Zou je zo'n chirurgijns winkel-werkplaats betreden, dan zag je op de tafel en in de vensterbank en aan de muur overal prijken de attributen van zijn waardigheid, zoals, zalfdozen, flessen, potjes, tangetjes en een vijzel, maar eveneens spiegeltjes, scharen, scheerbekkens en een -riem, handdoeken, kammen en een schaar. Uit deze spullen kon je opmaken dat de 'exercitie van het Chirurgijns-ambt uit drie poincten ' bestond, en wel de functie van 'de Chirurgie, van Hayrsnijden ende Baertscheeren'. Conclusie: chirurgijn en barbier waren één pot nat.

Op een plank zag je soms ook een doodskop te pronk staan, zou de baas die op de galgenakker of uit een knekelhuisje gestolen kunnen hebben met het risico om aan de kaak (= de schandpaal) te kijk gesteld te worden?

Nee, dan ziet het plaatselijke gezondheidscentrum met zijn spreekkamers, et cetera, er heel anders uit. Nog een verschil: onze voorouders hadden 't uiteraard nog niet over d'n dokter - althans typisch voor Termei -, maar sprak de goegemeente kort en goed zonder meer over d'n meester, hoewel stad en platteland meesters kenden van allerlei slag. Je had burgeen gildemeesters, school- en kerkmeesters (toen al!), rentmeesters en meester-kleermakers en anderen, maar de chirurgijn bleef dè Meester.

Zou Ameide en omgeving nu ook zulke meesters rijk zijn geweest? En jawel hoor: weet u nog van het gulle domineesechtpaar Auricanus, dat nog meer eeuwen terug, A.D. 1622 , die kostbare bekers aan 'de Kerck van Ameyde' schonk? Hun oudste zoon Fredericus staat in de Lexmondse annalen te boek als barbierchirurgijn, en laat nu in een lijst van ds. Auricanis eerste Avondmaalgangers ene 'Chirurgijn en schooldienaar tot Ameida' staan, die Jochem van Will heet. Het bloed kruipt…, maar die combinatie gaat in feite niet; barbier en dat chirurgijn is immers het ware koppel.

Dat zulke Meesters niet zo heel behoedzaam te werk gingen, wellicht gedachtig aan het spreekwoord: 'Zachte heelmeesters maken stinkende wonden' bewijst wel onze afbeelding.

De grafstenen in de St.Nicolaaskerk te Tienhoven (2)

Herman Beckmann

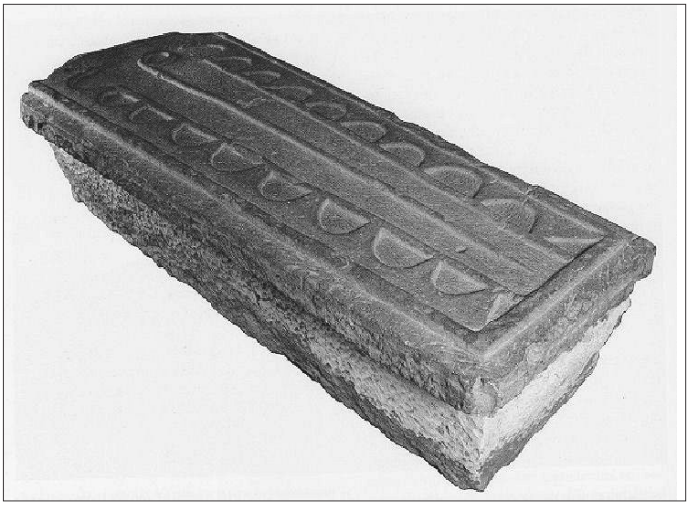

In mijn eerste artikel[1] over dit onderwerp besprak ik de diverse grafstenen en een sarcofaag-deksel. Op dit deksel in de St. Nicolaaskerk staat een bisschops? staf afgebeeld. Op het deksel is verder geen tekst aangebracht.

Antheun Janse bespreekt in het derde hoofdstuk van de Geschiedenis van Nederland[2] *Politiek en bestuur van de tiende tot het begin van de vijftiende eeuw.* Hij toont onder andere de rechts afgebeelde sarcofaag en plaatst daar het volgende onderschrift bij: *In de Wieringermeer en het Noord-Hollandse Hem (tussen Hoorn en Enkhuizen) zijn op oude kerkhoven enkele zandstenen sarcofagen gevonden. Ze vormden tussen 1000 en 1200 de laatste rustplaats van enkele welgestelde Hollanders. Behalve met geometrische motieven zijn sommige deksels versierd met kruisen en kromstaven. Dit laatste duidt niet op de vervulling van religieuze functies, maar is een verwijzing naar psalm 23:4:'Al moet ik door dalen van duisternis en dood, ik ben voor geen onheil bang, want U bent bij mij: uw stok en uw staf geven mij nieuwe moed.'* (Willibrord-vertaling)

Het bovenstaande betekent dat het Tienhovense zandstenen sarcofaagdeksel zeer waarschijnlijk uit

Foto: André Tukker.

1 Zie het Nieuwsblad, jaargang 19, nummer 3, augustus 2008.
2 *Geschiedenis van Nederland,* onder redactie van Thimo de Nijs en Eelco Beukers, Hilversum, 2002.

dezelfde tijd komt als de sarcofaag uit de Wieringermeer, of misschien nog ouder is gezien het ontbreken van verdere versieringen op het deksel.

Een grafsteen die in het vorige artikel niet besproken is, is de grafsteen van Jan van Pelt. Dat deze grafsteen niet besproken werd, lag aan het feit dat deze grafsteen niet in de kerk ligt maar bij een inwoner van Tienhoven in de tuin werd gevonden.

Ik heb deze foto gestuurd aan Arnold de Haan in Hardinxveld-Giessendam en hem gevraagd of hij het teken (symbool?) kon thuisbrengen. Hij antwoordde als volgt:'De figuur op de grafsteen is geen symbool maar een huismerk. Ongetwijfeld het huismerk van Jan van Pelt.

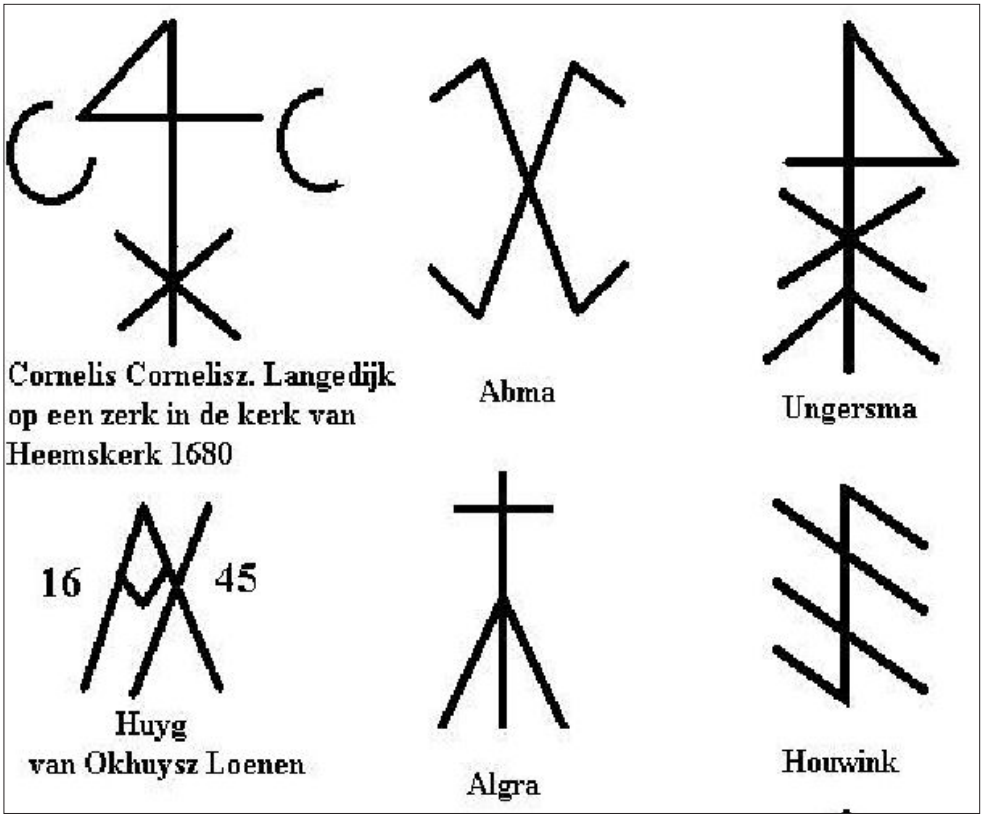

J of I VP is in het teken verwerkt. Vrijwel zeker, gelet op de verdeling van de tekst op de steen, heeft op het ontbrekende deel links ook een patroniem[3] gestaan (bijv. Jan Ariszn. van Pelt of iets dergelijks). De eerst letter van het patroniem zal ook in het huismerk zijn verwerkt.
De vraag is even welke letter dat dan moet zijn. Wellicht kan middels genealogisch onderzoek de naam van de vader van Jan worden teruggevonden. Ik ken grafstenen, doorgaans op graven van lieden met weinig budget en vaak slechts een tegel groot, met hierop uitsluitend het huismerk van de overledene. (Door de geringe afmeting kon er vaak ook niet meer op). Blijkbaar was een dergelijk merk in een kleinschalige gemeenschap voor iedereen herkenbaar genoeg. Doorgaans betreft het in zo'n geval graven van ambachtslieden die hun producten merkten met dit huismerk. Je treft dit soort merken nog wel aan op houtconstructies in oude panden en ook officiële stukken zoals actes werden van dit merk voorzien (als een soort handtekening want de persoon zelf kon meestal niet schrijven).

Ik ben dus benieuwd welk beroep deze Jan uitoefende. Wie weet wordt dat nog eens duidelijk.

Hierboven staan een paar willekeurige patroniemen.

Overigens gaat het ook hier (zo te zien) om een relatief klein formaat steen die niet het gehele graf kan hebben afgedekt, zodat Jan ook niet tot de gegoede stand zal hebben behoord.'

De vraag van de heer De Haan wat de voornaam was van de vader van Jan van Pelt, was relatief eenvoudig (achteraf!) te beantwoorden. Op de website van onze vereniging staat onder: Archiefbronnen uit particuliere collecties een transcriptie van *Namen van de Litmaten der gemeente tot Ameida, aldaar gevonden ende communicerende ende aengecomen sedert den 25-12-1609 als Edsardus Auricanus alhier voor de eerste reyse bediende t'h.avondmael des Heren.*
Op pagina 55a staat vermeld: Jan Jansz van Pelt, obit 29 october 1613 en syn huisvrouw Marichje (Mariken) Cornelisdr. Sterrenberch. De voornaam van de vader van Jan van Pelt was dus Jan.

Naar mijn mening moet de Historische Vereniging bij de huidige eigenaar en bij de kerkvoogden van de Hervormde Kerk er op aandringen dat deze grafsteen weer wordt teruggeplaatst in de Sint Nicolaaskerk in Tienhoven.

3 Een patroniem of vadersnaam is een naam, al of niet officieel, die aangeeft hoe de vader van de naamdrager heet. Nederlandse familienamen als *Jans(s)en*, *Willemsen* ('Willemszoon') en *Hendriks* waren oorspronkelijk patroniemen. In Noord-Nederland geven de uitgangen als *-ma* of *-sma* dit aan (voorbeeld *Jansma*, *Broersma* en *Gjaltema*). Dit zou oorspronkelijk een verkorting van het woord *man* kunnen zijn.

Leesgezelschap "Tot Nut en Vermaak"

Gert Groenendijk

Tijdens de Open Monumentendag op 13 september 2008 ontvingen we van ons lid Arie Bouter uit Breukelen twee bijzondere boeken, namelijk het eerste en tweede deel van: De Pleegzoon, een verhaal door Mr. J. van Lennep Uitgegeven te Amsterdam, bij P. Meijer Warnars in 1833.

"Schoon dat de Spreeuw zijn huis
in alle lucht ontmoet,
Hij nestelt graag in 't nest, daar
hij is uitgebroet".

Dullaert.

Afbeelding uit het eerste deel van De Pleegzoon.

Op 24 maart 1802 werd Jacob van Lennep in Amsterdam geboren. Zijn ouders waren David Jacob van Lennep (1774-1853), hoogleraar in de klassieke talen en geschiedenis aan het Athenaeum Illustre en bibliothecaris van het Koninklijk Instituut, de voorloper van de Akademie, en Cornelia Christina van Orsoy (1778-1816).[1]

Jacob van Lennep

Vanaf zijn vijfde jaar genoot hij onderwijs; van 1814 tot 1819 bezocht hij de Latijnse School. Daarna liet hij zich aan het Athenaeum Illustre inschrijven als rechtenstudent; in1820 meldde hij zich in Leiden bij dezelfde studierichting aan. In zijn studietijd ontmoette hij in Leiden, waar de examens moesten worden afgelegd, de dichter en jurist Willem Bilderdijk (1756-1831). Bilderdijk had grote invloed op Van Lennep's gedachtenwereld. In Leiden leerde hij ook de schrijver Isaäc da Costa (1798-1860) en de latere staatsman Dirk van Hogendorp (1761-1822) kennen. Met beiden raakte hij bevriend.

Willem Bilderdijk

In 1824 promoveerde Jacob van Lennep te Leiden in de rechtsgeleerdheid. In datzelfde jaar trouwde hij met jonkvrouwe Henrietta Sophia Wilhelmina Roëll (1792-1870), dochter van de Minister van Staat baron Willem Frederik Roëll (1767-1835). In het begin van zijn huwelijk had Jacob van Lennep geen werk en daardoor alle tijd om zich aan het schrijven te wijden. In het door hem in 1826 opgerichte weekblad *De Naprater* uitte hij kritiek op alles in de maatschappij wat hem dwaas voorkwam. Het tijdschrift bestond slechts één jaar. Meer succes had Van Lennep met de uitgave, in 1826, van zijn aan Bilderdijk opgedragen dichtbundel *Academische Idyllen*.

In oktober 1826 werd Jacob van Lennep waarnemend rijksadvocaat, in 1828 volgde zijn bevordering tot adjunct rijksadvocaat en in 1829 tot rijksadvocaat in Amsterdam. In deze functie, die hij tot zijn dood bekleedde, behandelde hij voornamelijk fiscale en financiële zaken. Ook in 1826 werd Jacob van Lennep secretaris van de Curatoren van het Athenaeum Illustre en van 1827 tot 1851 was hij secretaris van de Provinciale Commissie van Landbouw in Noord-Holland. Deze laatstgenoemde functie omvatte onder meer het keuren van vee en bracht, als bijzonder emolument, jaarlijks een boottochtje op het koninklijk jacht met zich mee.

In 1828 en 1829 was Jacob van Lennep redacteur van het weekblad *De Nederlandsche Mercurius*. Voor dit tijdschrift schreef hij opstellen, recensies, toneelnieuws en verschillende losse stukken. Ook in 1828 verscheen het eerste deel van zijn succesvolle *Nederlandsche legenden*.

Jacob van Lennep huurde vanaf 1832 de buitenplaats Woestduin, gelegen in de buurt van Haarlem. Tot 1845 bracht hij daar de zomer en herfst met zijn gezin door. Op Woestduin ontving hij vaak een groep Leidse studenten, waartoe Aart en Willem Veder en de latere 'Schoolmeester' Gerrit van de Linde behoorden. Met deze drie onderhield hij een regelmatige correspondentie.

1 Voor de biografische gegevens is gebruik gemaakt van het artikel: Jacob van Lennep (1802-1868): een beknopte biografie, door Frans van der Kolff (zie website Internationaal Instituut voor Sociale Geschiedenis).

Afbeelding uit het tweede deel van De Pleegzoon.

In 1832 werd Jacob van Lennep vrijmetselaar. Jacob van Lennep was vrijmetselaar vanuit volle overtuiging. Naast verschillende functies in de organisatie verrichte hij onderzoek naar de geschiedenis en de organisatie van de beweging.

In 1833 verscheen de al in 1828 door Van Lennep geschreven historische roman *De Pleegzoon*, die zich afspeelt in de tijd van prins Maurits. Deze roman werd nog gevolgd door andere, ten tijd van verschijnen soms zeer populaire historische romans. We noemen *De Roos van Dekama* (1836), een verhaal uit de middeleeuwen, *De lotgevallen van Ferdinand Huyck*(1840), dat algemeen als zijn meest succesvolle avonturenroman wordt beschouwd, *Elizabeth Musch* (1851) en de zedenschets *De lotgevallen van Klaasje Zevenster* (1866). Naast deze romans schreef Van Lennep onder meer: *Onze voorouders in verschillende tafereelen geschetst* (1838-1844, 5 dl.), *Jacobaas weeklacht op het huis te Teylingen* (1838), *De voornaamste geschiedenissen van Noord-Nederland aan zijne kinderen verhaald* (1845-1849, 4 dl.), *Vermakelijke Geschiedenis des Vaderlands* (1854), *Het Leven van Mr. Cornelis en Mr. David Jacob van Lennep* (1861-1862, 4 dl.) en *De vermakelijke Spraakkunst* (1865). In 1848 verscheen de eerste van achttien door Jacob van Lennep geredigeerde afleveringen van de almanak *Holland*. Naast de hiervoor genoemde titels schreef Van Lennep veel toneelstukken en geschiedkundige werken. Jacob van Lennep was in zijn tijd een veelgelezen schrijver. Zijn boeken worden gekenmerkt door een levendige verteltrant, spannende intrige en humor, ondanks het feit dat er op zijn stijl wel enkele aanmerkingen te maken zijn en zijn karakters niet altijd even goed uit de verf komen.

In 1839 werd Van Lennep voorgedragen voor het professoraat in de Nederlandse letteren en vaderlandse geschiedenis aan het Athenaeum Illustre. In een anonieme brief aan de Amsterdamse gemeenteraad werd hij echter in een ongunstig daglicht gesteld. Met name Van Lennep's affaire met zijn minnares Doortje Ringeling werd daarbij breed uitgemeten. Het professoraat ging aan hem voorbij.

Tussen 1853 en 1856 was Van Lennep ook politiek actief. Hij werd lid van de Provinciale Staten van Noord-Holland en van de Tweede Kamer voor de conservatieven. Ook op maatschappelijk gebied speelde Jacob van Lennep een rol. Hij vatte het idee op een waterleiding vanuit de duinen bij Haarlem naar Amsterdam aan te leggen om zo iets te kunnen doen aan de slechte kwaliteit van het drinkwater in de hoofdstad. Deze waterleiding kwam in het begin van de jaren vijftig tot stand. In later jaren speelde Jacob van Lennep een rol bij de totstandkoming van het Noordzeekanaal.

In 1834 steunde hij de dichter Gerrit van de Linde toen deze, in een onmogelijke positie geraakt vanwege schulden en ongelukkige verhoudingen, naar Engeland moest uitwijken. In 1858 bezorgde Jacob van Lennep ten behoeve van Gerrits nabestaanden een uitgave van diens *Gedichten van den Schoolmeester*. Omstreeks 1860 was hij betrokken bij de publicatie van de *Max Havelaar*.

Jacob van Lennep was een groot bewonderaar van Vondel. Tussen 1855 en 1869 bezorgde hij een twaalfdelige Vondeluitgave.

Jacob van Lennep, dat blijkt wel uit deze korte biografische schets, was een man met een veelzijdige interesse. Onder meer kwam deze tot uiting in de lidmaatschappen van vele verenigingen die hij bekleedde. We noemen de Maatschappij der Nederlandse Letterkunde te Leiden (1829), het Koninklijk Instituut voor Wetenschappen, Letteren en Schoone Kunsten, de voorloper van de Akademie (1832), de Koninklijke Akademie van Beeldende Kunsten (1838), het Koninklijk Oudheidkundig Genootschap in Amsterdam (1858) en de Hollandse Maatschappij van Fraaije Kunsten en Wetenschappen (1859).

Jacob van Lennep overleed op 25 augustus 1868 in Oosterbeek.

Jacob van Lennep, zoals hij in 1832 werd getekend door W. Grebner en P. Velijn.

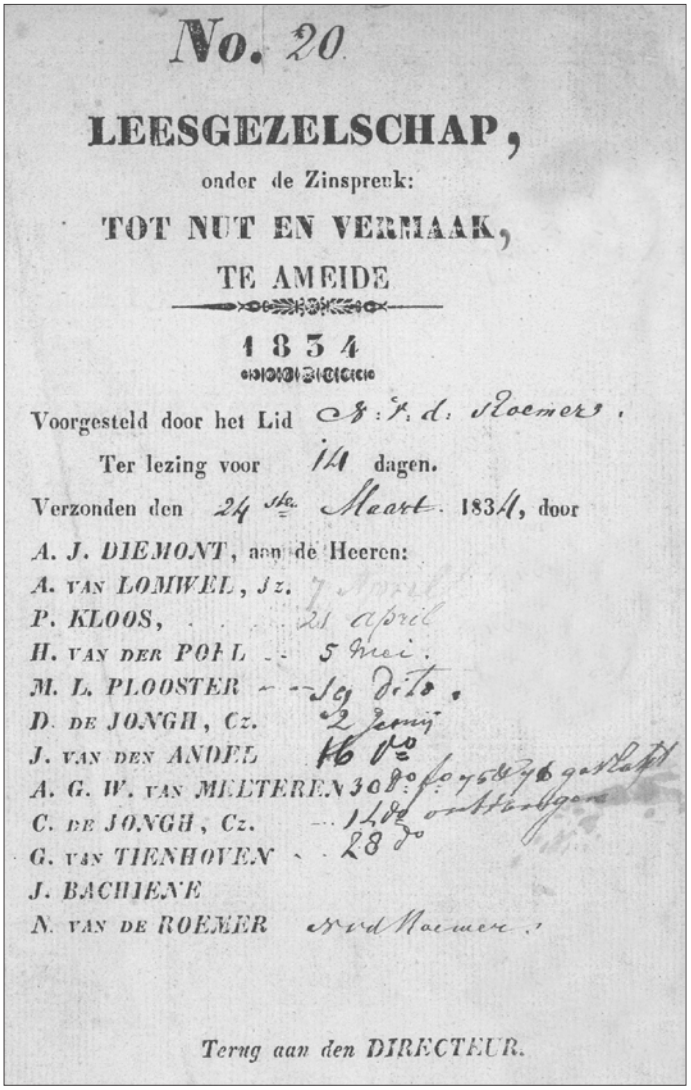

No. 20

LEESGEZELSCHAP,

onder de Zinspreuk:

TOT NUT EN VERMAAK,

TE AMEIDE

1834

Voorgesteld door het Lid N. F. d. Roemer.

Ter lezing voor 14 dagen.

Verzonden den 24ste Maart 1834, door

A. J. DIEMONT, aan de Heeren:

A. VAN LOMWEL, Jz. 7 April

P. KLOOS, 21 April

H. VAN DER POEL 5 Mei.

M. L. PLOOSTER 19 dito.

D. DE JONGH, Cz. 2 Junij

J. VAN DEN ANDEL 16 do

A. G. W. VAN MEETEREN 30 do

C. DE JONGH, Cz. 14 do

G. VAN TIENHOVEN 28 do

J. BACHIENE

N. VAN DE ROEMER N. v. d. Roemer.

Terug aan den DIRECTEUR.

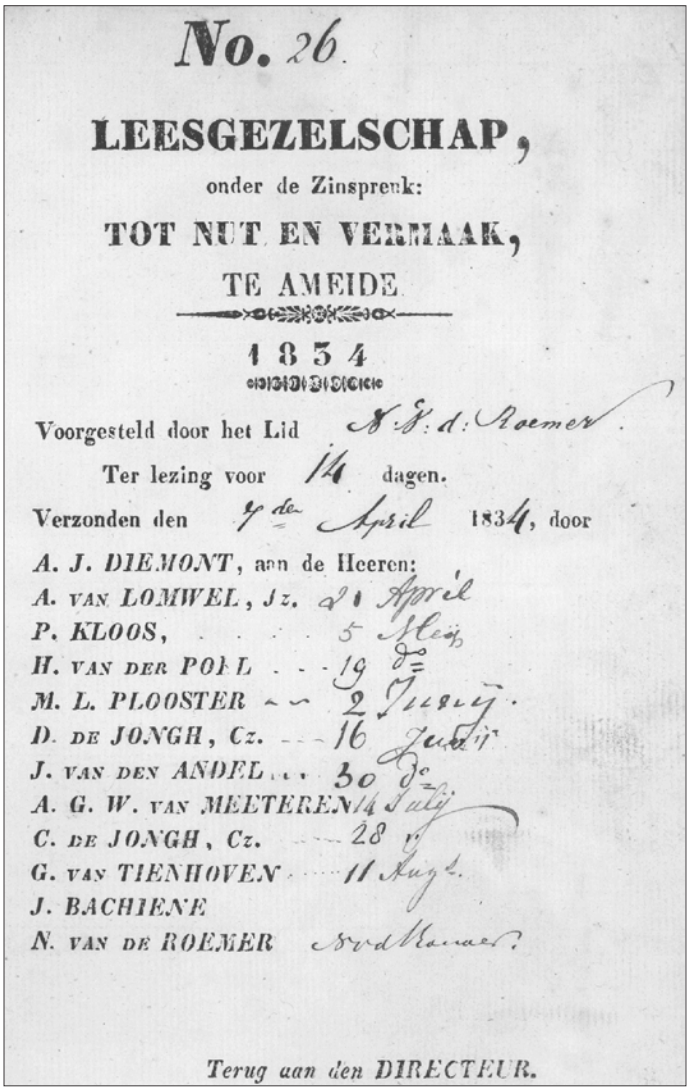

No. 26

LEESGEZELSCHAP,

onder de Zinspreuk:

TOT NUT EN VERMAAK,

TE AMEIDE

1834

Voorgesteld door het Lid N. F. d. Roemer.

Ter lezing voor 14 dagen.

Verzonden den 7de April 1834, door

A. J. DIEMONT, aan de Heeren:

A. VAN LOMWEL, Jz. 21 April

P. KLOOS, 5 Mei

H. VAN DER POEL 19 do

M. L. PLOOSTER 2 Junij.

D. DE JONGH, Cz. 16 Junij

J. VAN DEN ANDEL 30 do

A. G. W. VAN MEETEREN 14 Julij

C. DE JONGH, Cz. 28 do

G. VAN TIENHOVEN 11 Augt.

J. BACHIENE

N. VAN DE ROEMER N. v. d. Roemer.

Terug aan den DIRECTEUR.

Het bijzondere van deze twee boeken is dat er voorin een roulatie-formulier is geplakt van een leesgezelschap uit Ameide. Dit leesgezelschap functioneerde onder de Zinspreuk: "Tot Nut en Vermaak". De roulatie-formulieren uit deze twee boeken zijn hier afgebeeld.

Wanneer het leesgezelschap "Tot Nut en Vermaak" te Ameide is opgericht is (nog) niet bekend. Ook niet hoe lang dit gezelschap bestaan heeft.

Wie waren nu de personen die in 1834 deelnamen aan het leesgezelschap "Tot Nut en Vermaak[2]". Hierna wordt elke op het roulatie-formulier genoemde persoon behandeld.

A.J. Diemont

Adolf Johan Diemont was predikant in Ameide van 19-10-1828 tot zijn emeritaat op 01-07-1854. Hij is geboren op 22-06-1799 te Giessen-Nieuwkerk en overleden op 02-11-1883 te Arnhem. Op 11-08-1824 is hij te Streefkerk getrouwd met Everdina Waller. In Ameide kregen zij tien kinderen, waarvan er vijf slechts enkele maanden oud werden.

2 Voor de genealogische informatie is gebruik gemaakt van de genealogische database Zederik van Hans Zijderveld

A. van Lomwel, Jz.

Arie van Lomwel (zoon van Jacobus van Lomwel en Annigje Barte Heijkoop) was bouwman in Ameide, geboren te Ameide in 1790 en overleden op 18-11-1835 te Ameide. Hij trouwde op 24-04-1813 te Vianen met Heiltje Kortenhoeven, geboren 1790 in Vianen en overleden op 06-04-1878 in Tienhoven. Van hen is één in Ameide geboren kind bekend.

P. Kloos

Pieter Kloos (zoon van Tieleman Kloos en Lijsje Vink) was aannemer van 's landswerken. Geboren te Ameide in 1777 en overleden op 25-11-1862 te Ameide. Hij trouwde met Maria Herpst op 30-12-1806 te Ameide, geboren 1773 in Hillegersberg en overleden op 05-08-1835 in Ameide. Van hen zijn drie in Ameide geboren kinderen bekend.

H. van der Poel

Hendrik van der Poel (zoon van Johannes van der Poel en Aantje Kool) was aannemer en hoogheemraad. Geboren 09-11-1783 te Arkel en overleden op 31-10-1872 te Ameide. Hij trouwde met Hendrika Antonia Smits op 31-03-1811 te Arkel, geboren 1791

in Ameide en overleden op 12-03-1872 in Ameide. Van hen zijn drie in Ameide geboren kinderen bekend.

M.L. Plooster

Marcelis Leendert Plooster (zoon van Johannes Plooster en Eva Bartha Duijbus) was aannemer van Rijkswerken. Geboren in 1786 te Ameide en overleden onbekend. Hij trouwde met Jacoba Johanna van Kruijne. Van hen zijn vier in Ameide geboren kinderen bekend.

De Ploosterstraat in De Cocksdorp in Texel.

Tot de dertiende eeuw vormde Eierland een deel van Vlieland. Het was toen van Texel gescheiden door het Anegat, dat indertijd ongeveer op de plek lag waar tegenwoordig de Slufter ligt. Aan het eind van de dertiende eeuw ontstond het Eierlandse Gat en raakte Eierland ook gescheiden van Vlieland. Het was daarmee een echt eiland geworden.
In de loop van de zestiende eeuw slibde het Anegat tussen Texel en Eierland dicht, en ontstond er tussen de twee eilanden een hoge zandbank die alleen nog bij extreem hoge waterstanden onder liep. In 1630 werd op deze zandbank de Zanddijk aangelegd en zo werden de beide eilanden door deze dijk verbonden. In 1835 werd door een consortium onder leiding van Antwerpenaar Nicolas Joseph De Cock, begonnen met de inpoldering van de kweldervlakte ertussen, met als doel het gewonnen land te gebruiken voor landbouw. Zo ontstond de Eierlandse polder, waarin de dorpjes De Cocksdorp, Midden-Eierland en Zuid-Eierland liggen.

Andere leden van het consortium, waren de aannemers Willem Langeveld uit Hardinxveld, Marcellus Plooster uit Ameide en Paulus Langeveld uit Giessendam

D. de Jongh, Cz.

Daniël de Jongh (zoon van Cornelis de Jongh en Lijsje van Lomwel) was bouwman en aannemer van publieke werken. Geboren 22-01-1796 te Tienhoven en overleden op 24-08-1866 te Ameide. Hij trouwde met Betje van Tienhoven op 17-02-1831 te Ameide, geboren 07-09-1799 in Ameide en overleden op 06-10-1877 in Ameide. Zij was dochter van Gerrit van Tienhoven en Cornelia Verrips en weduwe van Adrianus Blokland, aannemer van publieke werken te Hardinxveld. Van hen is één in Ameide geboren kind bekend.

J. van Andel

Jan van Andel (zoon van Cornelis van Andel en Maria Scholten) was lid van de municipalen raad en broodbakker. Geboren in 1780 te Ameide en overleden op 09-11-1853 te Ameide. Hij trouwde (1) met Cornelia van Es op 19-01-1800 te Ameide, geboren 26-03-1786 in Ameide en overleden 09-05-1817 in Ameide. Hij trouwde (2) met Jacoba Wilhelmina Plooster op 30-10-1821 in Ameide, geboren 12-02-1789 in Ameide en overleden 29-08-1850 in Ameide. Uit deze twee huwelijken zijn acht in Ameide geboren kinderen bekend. Een schoonzoon was predikant, een zoon arts en een zoon notaris.

A.G.W. van Meeteren

Arnoldus Gijsbertus Westerouen van Meeteren was getrouwd met Elizabeth van Doorn. Hun dochter Elisabeth Cornelia Westerouen van Meeteren, geboren in 1807 te Dordrecht is op 21-06-1835 in Ameide overleden.

C. de Jongh, Cz.

Cornelis de Jongh (zoon van Cornelis de Jongh en Lijsje van Lomwel) was koopman. Geboren 18-07-1799 te Tienhoven en overleden op 08-09-1874 te Ameide. Hij trouwde met Anna Uit den Bogaard op 17-11-1824 te Ameide, geboren 1801 in Amsterdam en overleden op 17-08-1848 in Ameide. Zij was dochter van Joost Uit den Bogert en Adriana Stek. Van hen zijn tien in Ameide geboren kinderen bekend. Twee van hun zoons waren aannemer.

G. van Tienhoven

Gerrit van Tienhoven (zoon van Pieter van Tienhoven en Bertje van der Ham) was dijkopzichter van de Alblasserwaard. Geboren 1770 in Ameide en overleden op 02-01-1841 in Ameide. Hij trouwde met Cornelia Verrips, geboren 1773 in Schoonrewoerd en overleden op 13-04-1830 in Ameide. Van hen zijn acht in Ameide geboren kinderen bekend. Drie van hun zoons waren aannemer, ook een schoonzoon.

J. Bachiene

Jacob Bachiene (zoon van Jakob Bachiene en Jacoba Elizabeth Clifford) was predikant in Langerak en vanaf 20 juli 1834 te Hooge Zwaluwe. Geboren 25-07-1805 te Amsterdam en overleden op 11-03-1867 te Hooge Zwaluwe. Hij trouwde met Hendrica von Dentzsch (dochter van Johannes Christiaans von Dentzsch en Pietronella Exalto), geboren 11-02-1812 te Herwijnen en overleden op 22-11-1877 te Terheij den.

N. van de Roemer

Nicolaas van de Roemer was predikant in Nieuwpoort. Geboren circa 1805. Hij trouwde met Hendrica Elizabeth van Wisselingh, geboren circa 1804. Van hen zijn drie in Nieuwpoort geboren kinderen bekend.

Dr. Pieter de Jong, de enige Ameidenaar die de Servische Sint Sava-orde ontving

Herman Beckmann

Cornelis de Jong werd geboren op 14 augustus 1841 in Meerkerk. Hij trouwde op 25 augustus 1865 met de 23-jarige Cornelia Van Kesteren in Ameide. Cornelis was bakker en van 1903 tot zijn overlijden wethouder in Ameide. Hij overleed op 26 juni 1906 in Ameide en zijn vrouw nog geen jaar later op 1 maart 1907.
Het echtpaar kreeg zes kinderen: drie zoons en drie dochters. Het jongste kind was Pieter, hij was een nakomertje. Hij werd geboren op 2 september 1885, bijna zeven jaar na zijn broer Andries Pieter. Na een vooropleiding aan de HBS in Gorinchem studeerde hij geneeskunde aan de Universiteit van Amsterdam, waar hij in 1912 het artsexamen aflegde.
Als lid van de Nederlandse ambulance verleent hij chirurgische bijstand aan de gewonden van de Tweede Balkanoorlog (1913) waarvoor hij wordt onderscheiden met de Sint Sava-orde van Servië en de orde van het Servische Rode Kruis.

In 1916 promoveerde hij bij prof. Hendrik Burger met als specialisatie: keel-neus-oorheelkunde. Na een tweejarig assistentschap op de KNO-afdeling van prof. Burger in Amsterdam vestigde hij zich als KNO-arts in Middelburg. Op 14 augustus 1919 treedt hij in het huwelijk met Margaretha Everdina Carolina Kolff van Oisterwijk (Kruiningen, 2 april 1893 - Sneek, 30 september 1982). Het echtpaar blijft kinderloos. Hij is een actief lid van de Afdeling Walcheren van de Nederlandsche Maatschappij tot bevordering der Geneeskunst, verzorgt regelmatig patiënten-demonstraties, en is van 1922-1927 secretaris van de afdeling en in 1927 lid van de afdelingsraad.

Op 54-jarige leeftijd overlijdt hij na een ziekte van enkele dagen.

De Sint Sava-orde

De Orde van Sint-Sava (Servisch: "Orden Svetoga Save") was een ridderorde van het Koninkrijk Servië en later van het Koninkrijk Joegoslavië. Tweeënzestig jaar lang heeft de Servische, later Joegoslavische, regering met deze onderscheiding verdiensten, eerst op het gebied van kunst en wetenschap, later ook in de strijdkrachten, beloond. De in 1883 door de Servische Koning Milan I gestichte orde werd in 1945 door de communistische regering afgeschaft. De orde werd ingesteld om verdienste op het gebied van kunst en wetenschap te kunnen belonen maar op 22 november 1914 werd besloten dat ook militairen in deze orde zouden worden opgenomen. De Heilige Sava van Servië (°1175 - 12 januari 1236) is een christen-orthodoxe heilige. Hij was de eerste orthodoxe aartsbisschop van Servië en stichter van de Servisch-orthodoxe Kerk. Hij is een van de belangrijkste heiligen in Servië en patroonheilige van onderwijs en geneeskunde. Sint-Sava's herdenkingsdag, en de feestdag van de naar hem genoemde ridderorde, is 27 januari. Bron: Wikipedia

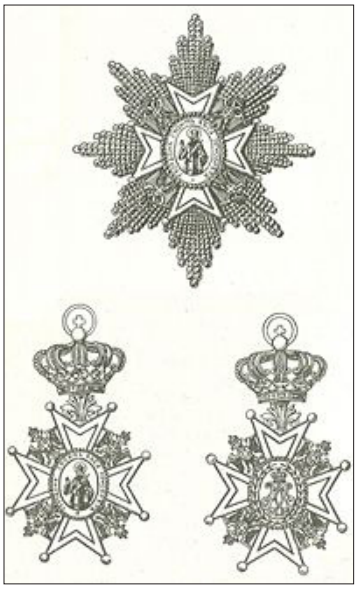

Op 16 december 1939 werd in het Nederlandsch Tijdschrift voor Geneeskunde het volgende gepubliceerd:

In memoriam Pieter de Jong

De eerste aanval van zijn ziekte heeft collega DE JONG in eenige dagen neer-geveld. DE JONG was te Ameide in 1885 geboren. Na de HBS te hebben afgeloopen studeerde hij aan de universiteit van Amsterdam en hij behaalde in 1912 zijn artsdiploma. Onmiddellijk daarna ging hij met de Nederlandsche ambulance naar Servië gedurende den Balkanoorlog. Hiervoor werd hij onderscheiden met de Sava-orde en met de orde van het Servische Roode Kruis. Als scheepsdokter maakte hij daarna een reis naar Oost-Indië en vervolgens werd hij in 1914 assistent bij prof. BURGER. In 1916 vestigde hij zich als keel-neus-oorarts te Middelburg. Hij toonde zich al spoedig een goed diagnosticus, bleek de indicaties voor zijn handelen scherp te stellen en was een uitstekend operateur. Geen wonder, dat hij in korten tijd een groote practijk verwierf in de geheele provincie, en dat colllegae in hem een betrouwbaar consulent zagen. Zijn helder verstand, zijn sterk gevoel van saamhoorigheid en collegialiteit maakten, dat ook in ander dan zuiver wetenschappelijke vraagstukken zijn advies werd gevraagd en opgevolgd. Tegenslagen bleven ook hem niet bespaard. Zij konden hem slechts tot critische beschouwingen van eigen arbeid brengen. Hoewel van aard zachtmoedig had hij toch een krachtige levenshouding, steunende op zijn overtuiging, dat hij in de moeilijkheden van een consultatieve practijk den juisten weg bewandelde. Goed medicus, betrouwbaar vriend, vaardig in zijn werk en hulpvaardig voor zijn collegae: zoo zullen allen, die in de bijna 25 jaren van zijn practijk met DE JONG hebben samengewerkt, hem in hun herinnering bewaren. Helaas te vroeg is hij aan zijn gezin, aan zijn werk en aan onze afdeeling, waarin hij meermalen bestuursfuncties vervulde, ontvallen. Hij ruste in vrede.

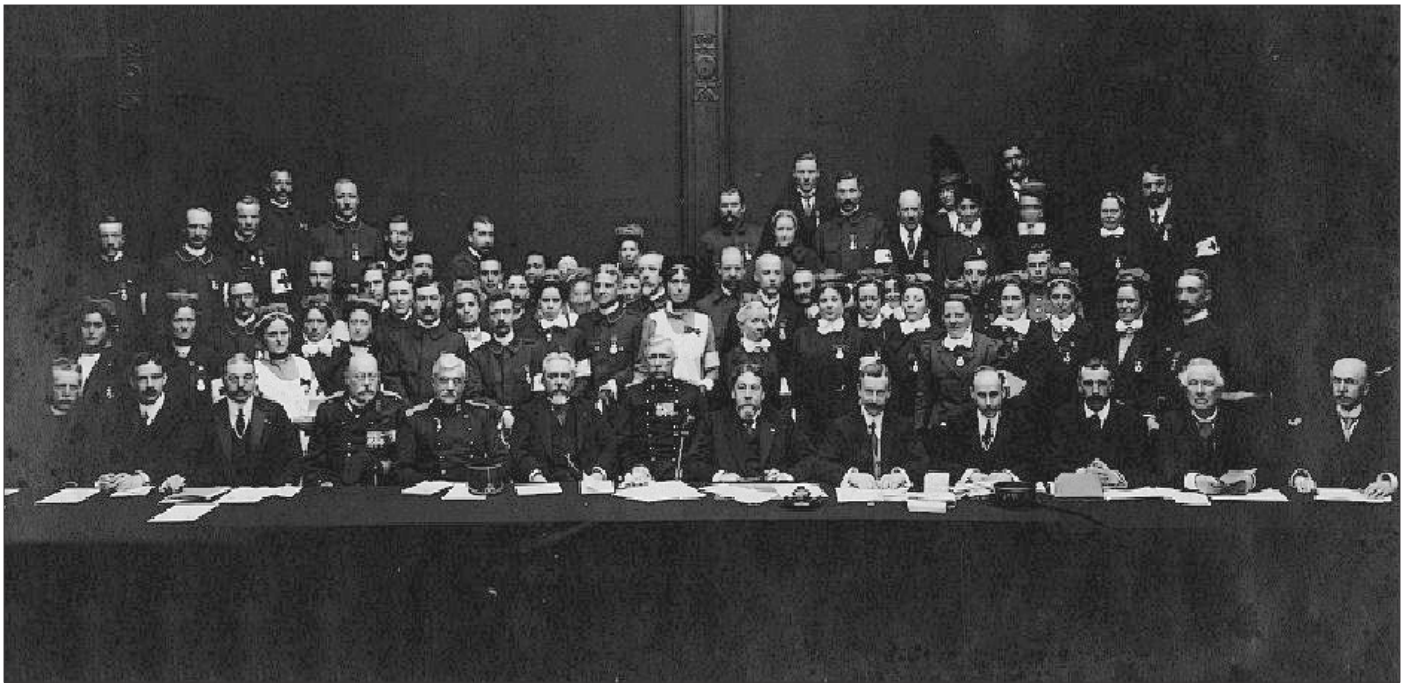

Den 8sten Mei 1913 werd te Den Haag eene algemeene vergadering van het Nederlandsche Roode Kruis gehouden, waarin den teruggekeerden leden van de Nederlandse Ambulance, die op het oorlogsterrein in den Balkan werkten, hulde gebracht werd voor hun flink gedrag in den afgeloopen oorlog. Als byzondere erkenning van hunne verdiensten werd hun door den voorzitter de Roode Kruismedaille overhandigd onder byvoeging, dat H.K. de Koningin hun die had toegekend, en Z.K.H. Prins Hendrik hem had opgedragen, die persoonlyk aan hen te overhandigen.
Onze foto stelt voor de byeenkomst der leden der ambulances met het hoofdbestuur van het Roode Kruis. Middenin de voorzitter Jhr. Repelaar, daarnaast rechts Jhr. Mazel secretaris, achter deze twee heeren de heer en mevrouw Leemans en zuster Beynen.

Eerste Generatie

1. **Jan de Jong**, (zoon van **Aart de Jong** en **Maria Oskam**) van beroep bouwman'26,'34,'37 Meerkerk/winkelier'39/koopman'41 Meerkerk '50,'52, geb. 05-09-1799 in Meerkerk, herdoopt 09-09-1799 in Meerkerk, ovl. 24-09-1859 in Meerkerk. Hij trouwde met **Marrigje de Lange**, getrouwd 18-10-1834 in Meerkerk, huwelijks id nr. 7928, (dochter van **Dirk Teunisz de Lange** en **Hendrikje Daamse Boer**) van beroep bouwvrouw w.Meerkerk '59,'67,w.Ameide'75, geb. 29-11-1800 in Lekkerkerk, ovl. 07-02-1875 in Ameide.

Kinderen:

+ 2 i. **Aart de Jong** geb. 03-10-1835.

3 ii. **Pieter de Jong**, geb. 11-12-1836 in Meerkerk, ovl. 30-06-1849 in Meerkerk.

4 iii. **Maria de Jong**, geb. 05-01-1839 in Meerkerk, ovl. 19-05-1843 in Meerkerk.

+ 5 iv. **Cornelis de Jong** geb. 14-08-1841.

Tweede Generatie

2. **Aart de Jong**, van beroep bouwman Meerkerk '68-'72,Ameide'74-'83, geb. 03-10-1835 in Meerkerk. Hij trouwde met **Maaike Kok**, getrouwd 27-04-1867 in Meerkerk, huwelijks id nr. 15805, geb. 28-01-1844 in Meerkerk, (dochter van **Jan Kok** en **Sijgje Vink**).

Kinderen:

6 i. **Jan Cornelis de Jong**, geb. 04-01-1868 in Meerkerk.

7 ii. **Jan de Jong**, geb. 07-06-1870 in Meerkerk.

8 iii. **Levenloze dochter de Jong**, geb. 07-09-1871, ovl. 07-09-1871 in Meerkerk.

9 iv. **Pieter Marinus de Jong**, van beroep gezin v.Meerkerk n.Noordeloos29, geb. 22-07-1872 in Meerkerk. Hij trouwde met **Teuntje Blokland**, getrouwd 03-03-1911 in Noordeloos, hu-

welijks id nr. 32829, geb. 17-06-1877 in Noordeloos, (dochter van **Hendrik Blokland** en **Cornelia Boon**).

10 v. **Bartje de Jong**, geb. 10-08-1874 in Ameide.

11 vi. **Cornelis de Jong**, geb. 30-11-1876 in Ameide.

12 vii. **Sijgje de Jong**, geb. 13-09-1878 in Ameide.

13 viii. **Marrigje Maria de Jong**, geb. 01-09-1880 in Ameide.

14 ix. **Aart de Jong**, geb. 07-03-1882 in Ameide.

15 x. **Bart de Jong**, geb. 19-10-1883 in Ameide.

5. **Cornelis de Jong**, van beroep broodbakker Ameide'65-'94,zonder beroep'03,wethouder Ameide'06, geb. 14-08-1841 in Meerkerk, ovl. 26-06-1906 in Ameide. Hij trouwde met **Cornelia van Kesteren**, getrouwd 25-08-1865 in Ameide, huwelijks id nr. 19261, (dochter van **Andries Peter van Kesteren** en **Jannigje Jongkind**) van beroep w.Ameide'03, geb. 26-04-1842 in Ameide, ovl. 01-03-1907 in Ameide.

Kinderen:

+ 16 i. **Jan de Jong** geb. 13-12-1865.

+ 17 ii. **Aletta Adriana de Jong** geb. 12-09-1867.

+ 18 iii. **Merrigje Maria de Jong** geb. 23-01-1870.

19 iv. **Johanna Cornelia de Jong**, van beroep w.Ameide'03, geb. 16-04-1873 in Ameide, begraven 31-03-1928 in Ameide. Zij trouwde met **Jacobus Zasburg**, getrouwd 06-08-1903 in Ameide, huwelijks id nr. 6476, (zoon van **Jan Uniken Zasburg** en **Johanna Catharina Elisabeth Siegers**) van beroep onderwijzer Rotterdam'03, geb. 22-09-1877 in Rotterdam.

20 v. **Andries Pieter de Jong**, van beroep broodbakker Ameide'03,w.Ameide'20,kassier'27, geb. 25-11-1877 in Ameide, ovl. 13-07-1927 in Ameide. Hij trouwde met **Jannigje Boon**, getrouwd 18-11-1920 in Meerkerk, huwelijks id nr. 19260, (dochter van **Pieter Boon** en **Hendrika Bassa**) van beroep w.Ameide'27, geb. 25-10-1882 in Meerkerk.

21 vi. **Pieter de Jong**, van beroep arts, geboren in Ameide 2 sept. 1885, overleden in Middelburg 7 dec. 1939, getrouwd op 14 augustus 1919 met Margaretha Everdina Carolina Kolff van Oosterwijk, geb. Kruiningen 2 april 1893, overleden in Sneek 30 sept. 1982,

Derde Generatie

16. **Jan de Jong**, van beroep broodbakker Ameide'91-'14, geb. 13-12-1865 in Ameide, ovl. 25-11-1914 in Ameide. Hij trouwde met **Agatha van Klaveren**, getrouwd 01-06-1894 in Ameide, huwelijks id nr. 28057, (dochter van **Christiaan Stephanus van Klaveren** en **Cornelia Verheij**) van beroep w.Ameide'14, geb. 13-12-1866 in Ameide.

Kinderen:

22 i. **Aletta Adriana de Jong**, geb. 16-05-1896 in Ameide.

23 ii. **Cornelis de Jong**, geb. 02-02-1899 in Ameide.

17. **Aletta Adriana de Jong**, geb. 12-09-1867 in Ameide, ovl. 15-04-1893 in Ameide. Zij trouwde met **Willem Adrianus van Kekem**, getrouwd 01-07-1892 in Ameide, huwelijks id nr. 21045, (zoon van **Arie van Kekem** en **Aalbertje Broekhuizen**) van beroep hoepelfabrikant, geb. 04-06-1865 in Ameide, ovl. 17-01-1940 in Ameide, begraven 22-01-1940 in Ameide.

Kinderen:

24 i. **Arie van Kekem**, geb. 03-03-1893 in Ameide, ovl. 07-08-1893 in Ameide.

Pieter Munts, de eerste Ameidenaar die Nederlands Indië en China bezocht aan boord van het VOC spiegelretourschip Vredestein

Herman Beckmann

Pieter Munts werd gedoopt in Ameide op 2 juli 1719. Hij was het derde kind van François Munts en Anna Maria Kons(t)man[1]. Op 33 jarige leeftijd monsterde hij als soldaat aan bij de VOC kamer in Rotterdam. Hij vertrok op 25 mei 1752 met het schip de Vredestein vanaf de rede van Goeree naar Kaap de Goede Hoop. De schipper op het schip was Pieter Lichthart.
Aan boord waren bij vertrek 150 bemanningsleden, 94 soldaten, 10 handwerkers en een passagier. Tijdens de reis assisteerden de soldaten de bemanning en liepen ze wacht. Dit spiegelretourschip was in 1750 gebouwd op de grote werf aan de Oostzeedijk te Rotterdam voor de Rotterdamse kamer van de VOC. Het laadvermogen van dit schip was 880 ton. Qua uiterlijk verschilden de spiegelretourschepen niet veel van de oorlogsschepen van de Republiek. Zij waren over het algemeen bewapend met hetzelfde type kanon, maar minder in aantal.
In tijden van nood konden deze schepen dan ook worden afgestaan aan de Admiraliteiten[2].

De Vredestrein arriveerde in Kaap de Goede Hoop op 17 september 1752. En na het inslaan van proviand en vers drinkwater vertrok het schip op 4 oktober van dat zelfde jaar. De reis werd voortgezet naar Batavia alwaar het op 13 december 1752 aankwam. Nadat het schip was opgekalefaterd, handelswaar, verse proviand en water waren ingeslagen vertrok de Vredestein naar Canton in China. Op Nieuwjaarsdag 1754 zette het schip vanuit deze Zuid-Chinese havenstad koers naar Kaap de Goede Hoop, dat op 30 maart 1754 werd bereikt. Op 18 april van dat zelfde jaar gaf schipper Pieter Lichthart het sein voor het vertrek naar het moederland. De rede van Goeree werd op 10 juli 1754 bereikt.

1 Met dank aan Gert Groenendijk.

2 Zie: http://www.vocsite.nl/schepen/scheepstypen.html

De Boompjes met het Oostindisch Huis in Rotterdam, circa 1700,Prent van Petrus Schenk, Atlas van Stolk.

Bord op een voetring met een gewelfde, platte rand. Gedecoreerd in emailkleuren. Op de voorgrond vier schepen met Nederlandse vlag, op de achtergrond de Tafelberg van Kaap de Goede Hoop in Zuid-Afrika. Op de rand een decoratief patroon. Er zijn vele stukken porselein bekend met ongeveer deze zelfde voorstelling. Toch zijn er onderling verschillen: soms worden er vier, dan weer vijf grotere schepen weergegeven. Soms worden de schepen niet in een kring, maar 'boven elkaar' afgebeeld. Zeereizen, vreemde oorden, schepen, forten en zeeslagen, al deze onderwerpen zijn terug te vinden op porselein. Plaatsen en gebeurtenissen lang de route van de VOC naar de Oost hadden uiteraard de belangstelling van de zeelui uit de 17de en 18de eeuw en zij zijn veelvuldig op porselein weergegeven. Rijksmuseum, Amsterdam

Ivoren plaquette met een voorstelling van 3 mannen, die goederen in een sloep laden. De linkerfiguur heeft beide handen opgeheven in een tot voorzichtigheid manend gebaar in de richting van de middenfiguur. Deze heeft een grote vaas in de hand. De rechterfiguur tilt een baal van de grond. De boorden van de sloep zijn rood en blauw. Rijksmuseum, Amsterdam.

Op 2 november 1754 vertrekt het spiegelretourschip weer richting Kaap de Goede Hoop onder de leiding van schipper Laurens Kok. Op 6 februari 1755 werden de ankers op de rede van deze pleisterplaats neergelaten en konden verse proviand en drinkwater worden ingeslagen en achttien dagen later werd vertrokken richting Batavia. Alwaar men op 20 mei 1755 aankwam. Pieter Munts is op deze reis op 11 maart 1755 overleden en zal dus een zeemansgraf gekregen hebben.

Op 18 november 1756 vertrekt de Vredestein weer naar Kaap de Goede Hoop. Welke reis of reizen het schip tussen 20 mei 1755 en 18 november 1756 heeft gemaakt is niet gedocumenteerd. De terugreis naar Holland was niet onder het commando van de schipper Laurens Kok maar van schipper Cornelis de Jonge. Het schip kwam op 31 december 1756 aan bij Kaap de Goede Hoop en lichtte de ankers voor de retourreis naar het vaderland op 27 februari 1757 en keerde daar terug op 29 juni 1757.

De soldaat Pieter Munts was de enige Ameidenaar die in de periode 1700-1794 bij de VOC aanmonsterde[3]. Ter vergelijking: uit Lexmond monsterden 31 mannen aan, uit Meerkerk 20 mannen, uit Vianen 243 mannen en vanuit Gorinchem gingen 113 mannen naar de Oost.

3 Zie: http://vocopvarenden.nationaalarchief.nl/search.aspx?lang=en

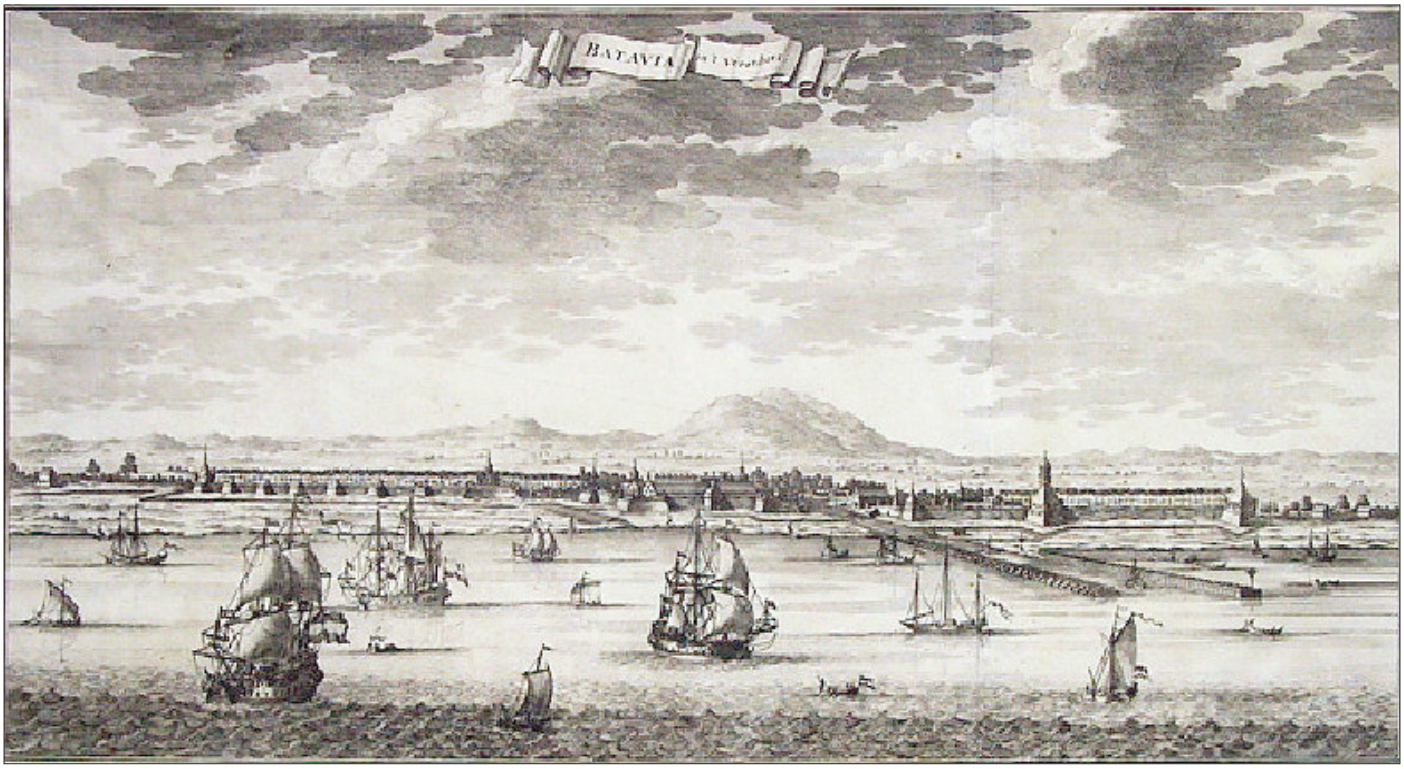

Batavia in het verschiet. Valentijn, Amsterdam, 1726.

Thienhoven by Ameyde

Een nog onbekende 17de eeuwse ets van Tienhoven door Jan van Almeloveen

Herman Beckmann

In het prentenkabinet van de Universiteit in Leiden zijn etsen aanwezig uit de zeventiende eeuw van de hand van Jan van Almeloveen met onder andere afbeeldingen van Tienhoven en Jaarsveld. Jan werd geboren in Mijdrecht als zoon van de predikant Johannes van Almeloveen in ca. 1652. Hij overleed in Utrecht in 1683.
Uit een annotatie op de achterkant van een van zijn tekeningen blijkt dat hij in 1680 enige tijd in Duitsland verbleef. De jaren tussen 1678 en 1683 heeft hij vermoedelijk in Utrecht doorgebracht, zoals valt op te maken uit de invloed van de aldaar actieve Herman Saftleven op zijn stijl.[1]Christiaan Kramm schrijft in zijn boek *De levens en werken der Hollandsche en Vlaamsche kunstschilders, beeldhouwers, graveurs en bouwmeesters van den vroegsten tot op onzen tijd* [2] het volgende over Jan van Almeloveen:'Nopens dezen kunstenaar moet ik hier nog bijvoegen, dat, daar het bekend is, dat hij als portret- en landschapschilder geboekt staat en alleen landschappen fraai heeft geëtst, hij ook het portret van *Paus Clemens* X. en van *Gysbertus Voet* in 't koper heeft gebragt, waarvan op de verkooping van *Verstolk van Soelen* vier exemplaren waren, en wel drie onderscheiden drukken en uiterst zeldzaam, die met *f* 13, 70 zijn betaald.

Verder vindt men nog van zijne graveerwerken vermeld: *Twaalf stuks Hollandsche landschappen*, naar Herman Saftleven, zijnde: *Capel, Jaarsveld, Langerack, Krimpen, de Hoek van Klein-Ammers, Lopick,*

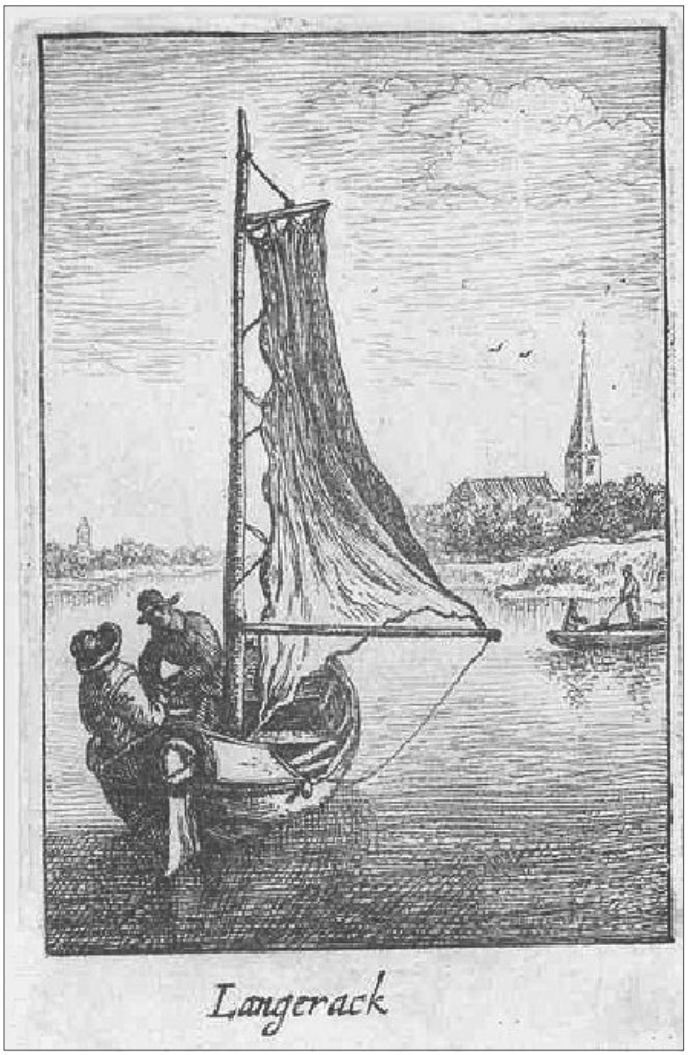

1 I. de Groot, *Etsen van de Nederlandse meesters uit de zeventiende eeuw,* Maarsen, 1979.
2 Amsterdam 1857-1864.

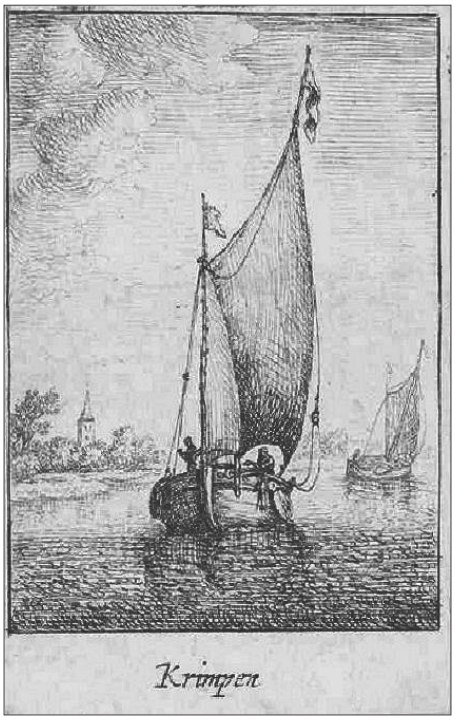

Historische plaatjes met een praatje

Krijn van der Ham

De foto's zijn niet oud, van de jaren zestig uit de vorige eeuw, maar zitten vol nostalgie en oude herinneringen. De Koekoekswaard, daar ging je zwemmen en het voetbalveld was er, met een houten kleedruimte, dat was alles. Maar in mijn beleving had het iets. Bij mooi weer, was het de jongerenplek van Ameide en Tienhoven.

Gezinnen streken neer voor een dagje strand, met een fles verdunde limonade en een zak pelpinda's, dan had je de dag van je leven. Toen je bij de stoere jongens hoorde, ging je zwemmen bij de kuil net achter de krib. Bij laag water stond je daar met drie stappen, met je nek in het water. Dat was de duikplek van de Koekoekswaard en er werd een kaartje gelegd om geld. Waar moest dat toch heen met de jeugd!! En als je een meisje had opgedoken, zwom je beiden naar de overkant, om je te onttrekken aan nieuwsgierige blikken.
Maar toch ging dit voorbij, het voetbalveld verdween. De eerste tenten kwamen en je moest een jaarabonnement kopen bij boekhandel Crezée. Caravans en speedboten gingen het beeld bepalen en het werd steeds voller, voor de Ameide- en Tienhovenaren was dat minder leuk. Maar nog wel een fijne herinnering aan vroeger.

Tot schrijfs, Krijn van der Ham.

Wat deed Rembrandt bij het huwelijk van Johan Wolfert van Brederode, heer van Vianen en Ameide, en Louise Christina van Solms op 11 februari 1638?

Herman Beckmann

Dit huwelijk was het 'societyhuwelijk' van het jaar 1638. In het Haagse paleis Noordeinde, beschikbaar gesteld door het stadhouderlijk paar, werd het huwelijk voltrokken. De bruid droeg een trouwjurk van zilverlaken en een kroontje bezet met parels en edelstenen, met een geschatte waarde van € 75.000,=[1]. Louise Christina van Solms was de zuster van Amalia van Solms, de echtgenote van stadhouder Frederik Hendrik. Rembrandt schilderde Amalia van Solms[2] in 1632.

Rembrandt had de opdracht voor dit schilderij van Frederik Hendrik zelf ontvangen en in het zelfde jaar kocht de stadhouder nog twee schilderijen van Rembrandt: een zelfportret[3] en een portret van de moeder van de schilder[4]. Frederik Hendrik schonk deze schilderijen aan de Engelse diplomaat Sir Robert Kerr, die ze op zijn beurt aan koning Karel I van Engeland gaf.

Dat er rechtstreeks contact was tussen de stadhouder en Rembrandt is opmerkelijk omdat de secretaris van Frederik Hendrik, Constantijn Huygens, normaal gesproken de beslissingen over de aankoop van kunst voor het hof nam. Hij was de persoon die opdrachten aan Rembrandt verstrekte. Van een twintigtal schilderijen van Rembrandt is het bekend dat ze tot de collectie van het hof van de stadhouder behoord hebben.

Rembrandt Harmensz. Van Rijn. Amalia van Solms

Het huis van Huygens aan het Plein in Den Haag. Het huis is in 1875 afgebroken.

In 1629 schreef Constantijn Huygens zijn biografie, waarin hij ook de verrichtingen van de nog jonge schilders Jan Lievens en Rembrandt uitvoerig prees. Maar in april 1633 was het enthousiasme voor Rembrandt volledig bekoeld, nadat Rembrandt een portret van Jacques de Gheyn III had geschilderd. Constantijn Huygens publiceerde een gedicht waarin hij Rembrandt verweet een niet gelijkend portret van Jacques de Gheyn III gemaakt te hebben.

In de zeventiende eeuw werden buiten Holland, bruiloften door de hoge adel aangegrepen om zich te profileren. Amalia en Frederik Hendrik maakten dankbaar gebruik van het huwelijk van Louise Christina en Johan Wolfert om op 'Europese schaal' een feest te bouwen. Na de huwelijksvoltrekking ging het hele gezelschap naar het huis van Van Brederode in Den Haag, waar een groots feestmaal plaats vond dat opgeluisterd werd met een uitvoering van *Le Cid* van Pierre Corneille door een Frans toneelgezelschap. Het hele bruiloftsfeest duurde twee weken, waarvan alleen al het ringsteken op het Plein drie dagen in beslag nam. Voor het huis van Huygens was

1 Kees Zandvliet, *De 250 rijksten van de Gouden Eeuw,* Amsterdam, 2006, pp. 26-27.

2 Dit schilderij bevindt zich in Musée Jacquemart-André in Parijs. Gesigneerd *RH* [*L*] *van Rijn 1632.* Doek, 68,5 x 55,5 cm.

3 Dit paneel bevindt zich tegenwoordig in de Walker Art Gallery in Liverpool. Het is gesigneerd maar wordt beschouwd als niet eigenhandig.

4 Dit paneel bevindt zich in de collectie van H.M. Koningin Elizabeth II, Windsor Castle.

Rembrandt Harmensz. Van Rijn. Zelfportret met opengesperde ogen (detail), 1630, ets. Rijksprentenkabinet, Amsterdam.

een eretribune gebouwd om de hoge gasten tegen de koude en stof te beschermen. De tribune was versierd met wandtapijten en had vensters van glas. Door de bruid en Amalia werden vier kostbare ringen als hoofdprijs geschonken, waarvan er drie door Fransen werden gewonnen. Lamoraal van der Noot redde de Nederlandse eer door de vierde ring te winnen.
Ook waren er optochten en 'gevechten' die op een grote publieke belangstelling konden rekenen. De partijen die met elkaar slaags raakten waren: de Bataven, de Moren, de Teutonen, de Romeinen en de Kwakzalvers.
De Moren waren zwart geschminkt en droegen zwarte pruiken met kroeshaar. Zij voerden de kleuren van de Schotse aanvoerder James Sandilands, kolonel van het Schotse regiment.
Blijkbaar reden en liepen er ook echte Afrikanen mee in de optocht. Rembrandt heeft deze optocht gezien en maakte er schetsen van.

Op de linksonderstaande schets, die later is uitgewerkt tot een pastel, zijn twee paukenisten te zien op muildieren of ezels. Hoogstwaarschijnlijk gebruikten de zwarte paukenisten Duitse Kesselpauken. Rembrandt moet onder de indruk zijn geweest van dit duo. Hij gebruikte een perspectief van onderaf, de tekenaar zal dus dicht bij de optocht gestaan hebben.

Rembrandt Harmensz. Van Rijn. Twee trommelaars. Pen en krijt op papier, 22,9 x 17,1 cm. British Museum , Londen, Engeland.

Rembrandt Harmensz. Van Rijn. Twee vermomde figuren te paard. Pen en penseel in bruin, geel en rood krijt, witte dekverf, 21,2 x 15,3 cm. Pierpont Morgan Library, New York, Verenigde Staten van Amerika.

Rembrandt Harmensz. Van Rijn. Musicerende negers. Pen en penseel in bruin, geel en rood krijt, witte dekverf, 18,0 x 13,3 cm. Zürich, Verzameling Dr. Konrad Feilchenfeldt, Zwitserland.

Rembrandt Harmensz. Van Rijn. Een officier te paard. Pen en penseel in bruin, geel en rood krijt, witte dekverf, 21,0 x 16,4 cm. British Museum , Londen, Engeland.

Rembrandt Harmensz. Van Rijn. Zelfportret met hoed (detail), 1639, ets, tweede staat. Rijksmuseum, Amsterdam..

Ook de bovenstaande tekening van Rembrandt laat een figuur zien, die qua uitmonstering vrijwel identiek is aan de figuur op de voorgrond van de tekening op bladzijde 50 (rechtsonder). Hij draagt hetzelfde type hoed met hetzelfde type versiering bevestigd aan de hoed. Ook heeft hij ter hoogte van zijn knie een zelfde type rozet (?) als de figuur op de voorgrond van de bovenstaande tekening.
Hij is gezeten op een paard en zal ook deel hebben uitgemaakt van het gezelschap van de Kwakzalvers in de optocht en de 'gevechten'.
Dus het antwoord op de vraag: 'Wat deed Rembrandt bij het huwelijk van Johan Wolfert van Brederode, heer van Vianen en Ameide, en Louise Christina van Solms op 11 februari 1638?' luidt : 'tekenen'.

Gebruikte literatuur:
Jochen Becker, 'Groote costen en magnificien', Die Haager Hochzeit von 1638 - Formen und Funktionen eines Festes, *Nederlands Kunsthistorisch Jaarboek*, Nr. 49 (1998), pp. 209-253.
A.J.M. Koenheim, *Johan Wolfert van Brederode, Een Hollands edelman tussen Nassau en Oranje*, Zutphen, 1999.
Otto Benesch, *The Drawings of Rembrandt*, London, 1973, Volume 3, pp. 88-89.
Bob Haak, *Rembrandt tekeningen*, Amsterdam, 1976.
Gary Schwarz, *Rembrandt, zijn leven , zijn schilderijen,* Maarsen, 1984.

Plattegrond GEMEENTE AMEIDE sectie B, genaamd ZEVENHOVEN LIESVELD opgemeten in 1822 door J. de Geus Landmeter van de Eerste Klasse.